ПЕРЕДМОВА

За шістдесят років свого існування Київський національний лінгвістичний університет пройшов довгий і складний шлях, що був позначений вагомими досягненнями у багатьох галузях іноземної філології. З іменами його викладачів, доцентів і професорів пов'язані яскраві сторінки історії розвитку мовознавства в Україні, становлення фундаментальних наукових ідей, шкіл і напрямів, які до сьогодні визначають магістральні шляхи поступу вітчизняної філологічної науки. За цей час кожне покоління викладачів і студентів примножувало славу своєї *alma mater*, забезпечивши нашому університету лідерські позиції серед вищих навчальних закладів цього профілю.

Протягом шістдесятилітньої історії університету відбулося багато доленосних подій. У його стінах народжувалися нові ідеї, які істотно змінювали образ філологічної науки в Україні. Вихованці університету здобували наукове визнання в себе на Батьківщині і поза її межами, досягали успіхів на громадській ниві і педагогічній стезі, реформували і наповнювали новим змістом різні суспільні і творчі ініціативи. Спливав рік за роком в історії університету, на зміну страхіттям сталінщини прийшла хрущовська «відлига», яка невдовзі змінилася брежнєвським «задзеркаллям» та горбачовською «перестройкою» – але, попри всі коливання курсу правлячої за радянських часів партії, університет намагався зберегти своє обличчя, традиції та найголовніші надбання. Наш університет завжди залишався самим собою – храмом освіти, філологічної науки і культури, в стінах якого сформувалося багато поколінь широкого кола фахівців і насамперед педагогів-мовознавців.

Змінювалися назви нашого університету: заснований у жовтні 1948 р. як Київський державний педагогічний інститут іноземних мов (КДПІІМ – відомий також як «*Киевский инъяз*»), він з вересня 1994 р. продовжив свою діяльність як Київський державний лінгвістичний університет (КДЛУ), а в серпні 2001 р. указом Президента України йому було надано статус національного. Змінювався склад викладачів і студентів, зміст і науково-дидактичне наповнення навчальних дисциплін, але в старих приміщеннях колишньої Київської середньої школи № 112 і в новобудовах університету пульсувало молоде життя, народжувалися і переосмислювалися сучасні надбання людського інтелекту. Духовна традиція КДПІІМ-КДЛУ-КНЛУ передавалася від одного до другого покоління його викладачів, від однієї до іншої генерації студентів, ставши тією незримою константою, яка й витворила неповторний образ нашого університету, що довічно зігріватиме душі його випускників, назавжди залишаючись у їхніх серцях.

Ювілей університету – 60-річчя від дня заснування – його вихованці та викладачі зустрічають з різними думками. Для старшого покоління його випускників – це свято спогадів про найкращі дні студентської молодості з її мріями та сподіваннями. Для частини нинішнього студентства це, без сумніву, свято сьогодення, яке, незважаючи на нинішні складні умови життя і побуту, назавжди залишиться найяскравішим періодом їх життя. Для решти майбутніх наших випускників – це свято вибореного щоденною напруженою працею впевненого майбутнього, яке осяюватимуть світлі ідеали, винесені з *alma mater*. Для університетських викладачів – це насамперед свято, яке поєднує минуле, сучасне і майбутнє нашого університету, а також час усвідомлення його місця та значення в системі вищої школи України, потенційних можливостей Київського національного лінгвістичного університету на ниві іноземної філології.

Авторський колектив цього ювілейного видання висловлює сподівання, що його поява спонукатиме до роздумів про подальшу долю нашої *alma mater*, успішний поступ якої видається важливою запорукою стабільного розвитку іноземного мовознавства і перекладознавства в Україні. Ми сподіваємось, що славний 60-літній ювілей нашого навчального закладу допоможе українській громадськості та політикуму зрозуміти те, якою потужною науково-педагогічною і культурною силою був, є і залишатиметься Київський національний лінгвістичний університет.

Заснування і початковий період діяльності Київського державного педагогічного інституту іноземних мов (1948-1963 рр.)

Перші повоєнні роки... Для Української Радянської Соціалістичної Республіки то був дуже складний час, коли країна намагалася подолати страшні наслідки Другої світової війни, коли частина населення України щойно пережила черговий голодомор, коли в західних областях УРСР тривав нерівний смертельний двобій сталінської тоталітарної системи з українським національно-визвольним рухом. Відлуння цієї боротьби долітало й до Києва, який стрімко відбудовувався від страшних руйнувань, завданих йому двома протиборчими потугами – Червоною армією і гітлерівським вермахтом – протягом 1941-1943 років.

Внаслідок бомбувань, артилерійських обстрілів та підривів місто втратило значну кількість своїх будівель та історичних споруд, які становили собою окрасу Києва. Столиця за ці два з половиною роки перетворилася ледь не на пустелю, бо через відомі події (евакуації, депортації, масові розстріли і т. ін.) столиця України майже збезлюдніла. Проте відразу після того, як Київ було визволено, мешканці столиці почали повертатися до міста та облаштовуватися у напівзруйнованих будинках. Життя поступово відновлювалося, тим більше, що для відбудови столиці України Москва не шкодувала коштів, прагнучи в такий спосіб привернути до себе симпатії українства.

Потреби міста і країни нагально вимагали значної кількості кваліфікованих педагогів, зокрема і вчителів іноземних мов, здатних організувати навчальний і виховний процес у середніх школах. Тому на початку 1948 р. у Міністерстві освіти УРСР, яке в той час очолював видатний український поет Павло Тичина, визрів проект заснування педагогічних інститутів іноземних мов у Києві та Дніпропетровську. Вже 30 березня того ж року Міністерство разом з Управлінням у справах вищої школи при Раді Міністрів УРСР видає спільний наказ (№ 524/69), на виконання якого з 1 жовтня 1948 р. в столиці України мав розпочати свою діяльність один із названих інститутів. У його структурі передбачалось утворити три факультети – англійської, французької та іспанської мов. Загальна кількість його майбутніх студентів мала становити 200 осіб (105 – на факультеті англійської мови, 50 – французької і 45 – іспанської). Крім того, у цьому наказі містилося положення про передачу в користування майбутньому Київському державному педагогічному інститутові іноземних мов приміщень Київської середньої школи № 112 за адресою вул. Червоноармійська 73, в якій на той час перебував Київський міський шпиталь, що підпорядковувався Міністерству охорони здоров'я УРСР.

За дуже короткий час – шість місяців – новостворена дирекція (першим директором інституту став Петро Терентійович Сєдов, який залишався на цій посаді до серпня 1948 р., після чого до квітня 1949 р. КДПІІМ очолював Федір Іванович Лавров) зуміла належним чином підготуватися до відкриття інституту. Завдяки ентузіазмові та величезному повоєнному трудовому піднесенню викладачів інституту всі організаційні труднощі були успішно подолані, і у визначений час – 1 жовтня 1948 р. – Київський державний педагогічний інститут іноземних мов розпочав свою діяльність, здійснивши набір 238 студентів. З ними працювало 19 штатних викладачів та 11 сумісників.

Запорукою успішного початку роботи інституту було те, що як у складі студентів, так і серед викладачів значну частину становили колишні фронтовики, які після закінчення війни прагнули повернутися до мирного життя. Поєднання їх зусиль дало позитивні наслідки і в подальшому, що стало основою створення в інституті сприятливої для засвоєння іноземних мов атмосфери. Не встигши ще змінити військову форму на цивільний одяг, викладачі і студенти успішно долали всі труднощі, заклавши підвалини тим традиціям КДПІІМ, які живі й до сьогодні: серйозне ставлення до опанування знаннями, енергійність, відповідальність і самовідданість у навчанні, новаторство і застосування нових методик у вивченні іноземних мов.

Така настанова давала можливість учорашнім фронтовикам не лише проводити заняття на високому навчально-методичному рівні, але й готувати власні дисертаційні праці. Серед них були В.О.Барський, І.Л.Бейгель, М.М.Бобирєва, А.Д.Жаловський, В.М.Котельников, Г.К.Кудренко, О.О.Макогон, В.М.Малишев, І.А.Папков, П.Д.Соломуха, М.Ф.Харенко, Г.Д.Філановський. Пізніше до викладацького складу КДПІІМ влилися ветерани війни – професор В.А.Бухбіндер, доценти Ю.С.Бачинський, Ф.І.Судиловський, В.П.Ткаченко, Р.Л.Радіонова та інші.

У перші роки своєї діяльності інститут був змушений долати значні труднощі, що були зумовлені нестачею аудиторного фонду, браком необхідної навчально-методичної літератури, відсутністю спеціально обладнаних кімнат для роботи з бібліотечними фондами. Заважало й те, що в приміщеннях інституту ще деякий час продовжували навчатися учні середньої школи. Існували й проблеми іншого порядку – малодосвідченість переважної більшості викладачів у методиці та практиці навчання іноземних мов, а також використання ними так званого аспектного методу їх викладання, який передбачав засвоєння студентами великої кількості відомостей з теорії мови та загального мовознавства. Але при цьому студенти не мали достатнього запасу мовленнєвих навичок, що знижувало загальний рівень практичного володіння студентами обраною іноземною мовою.

Відтак перед викладачами постало завдання переходу до новітніх методів навчання, які б уможливлювали засвоєння розмовної англійської, французької або іспанської мов. За порівняно невеликий час викладацький склад інституту успішно розв'язав цю проблему, запровадивши так званого комплексну методику, яка повніше відповідала практичним завданням викладання іноземних мов і конкретним умовам організації

навчального процесу в КДПІІМ. Особливий акцент було зроблено на використанні технічних засобів навчання (ТЗН) з метою інтенсифікації самостійної роботи студентів з усного мовлення. Впроваджувати нові підходи до викладання іноземних мов в інституті допомагали досвідчені педагоги вищої кваліфікації з Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка та вчені-мовознавці з академічних установ України. Вони активно залучалися до навчального процесу і мали всі можливості передавати свій досвід молодшій генерації викладачів інституту. Плідні наукові зв'язки були встановлені інститутом з вищими навчальними закладами філологічного профілю Москви і Ленінграда, що дало можливість молодим викладачам інтенсифікувати роботу з підготовки своїх дисертаційних праць.

В організації навчально-виховного процесу та наукової роботи в інституті надзвичайно важливу роль відігравала вчена рада, до складу якої у 1948/1949 навчальному році входило 12 осіб: кандидат філологічних наук, доцент Федір Іванович Лавров (директор і голова вченої ради), кандидат історичних наук, доцент Карпо Омелянович Джеджула (заступник директора з навчальної та наукової роботи), Панас Микитович Рибак (заступник директора з адміністративно-господарської роботи), Борис Іванович Скрозников (завідувач кафедри англійської мови і декан однойменного факультету), кандидат філологічних наук, доцент Дмитро Васильович Чалий (завідувач кафедри мови і літератури), Андрій Тимофійович Борщ (завідувач кафедри французької мови і декан однойменного факультету), Естрело Лопес Рафаель (завідувач кафедри іспанської мови і декан однойменного факультету), кандидат історичних наук Тимофій Петрович Ананенко (завідувач кафедри марксизму-ленінізму), Роман Олександрович Школьников (старший викладач фізичного виховання), кандидат педагогічних наук Тамара Володимирівна Рубцова (старший викладач психології), Михайло Наумович Іваницький (старший викладач кафедри марксизму-ленінізму, секретар парторганізації), Едуард Леонідович Кричевський (студент, секретар комітету комсомолу).

Слід відзначити, що до активізації наукової роботи викладачів у перші роки діяльності інституту доклав багато зусить уже згадуваний К.О.Джеджула – у подальшому відомий історик, автор кількох монографій, блискучий лектор, професор Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка (до якого він перейшов на постійну роботу пізніше). Саме завдяки йому в інституті було інтенсифіковано підготовку мовознавців вищої кваліфікації, які пізніше заклали підвалини наукових шкіл КДПІІМ.

З огляду на те, що після демобілізації з лав армії багато колишніх фронтовиків виявляли бажання набути якусь цивільну професію, наш інститут відкрив заочне відділення, слухачами якого у 1949 р. стали 236 осіб. Заступником директора інституту із заочної освіти став старший викладач Михайло Наумович Іваницький. У 1949-1951 рр. також були утворені нові кафедри та навчально-методичні кабінети, які забезпечували навчально-виховний процес в інституті. В їх числі – *кафедра педагогіки та психології* (завідувач – старший викладач Д.Т.Дударенко), *кафедра фізичного виховання* (завідувач – О.О.Макогон), *кафедра практики французької мови* (завідувач – кандидат філологічних наук, доцент А.Д.Жаловський), кабінети фонетики, педагогіки, психології, мови та літератури, іноземних мов та ін.

Цим та іншим навчальним підрозділам інституту доводилося працювати у досить складних умовах. Так, кафедра педагогіки і психології, її бібліотечка та психологічна лабораторія містилися в одній невеличкій аудиторії, в якій щоденно проводилися заняття зі студентами. Проте і за цих умов викладачі цієї кафедри кандидати педагогічних наук, доценти М.П.Ніжинський, І.Г.Колесник, К.А.Огієнко, І.Л.Грушкевич, О.М.Авраменко належним чином організували навчальний процес та керівництво педагогічною практикою студентів, а також позааудиторну виховну роботу.

Так само ефективно працювали зі студентами й викладачі інших кафедр, завдяки чому позитивні зрушення мали місце кожного наступного навчального року – збільшувалася кількість першокурсників, зміцнювалась матеріально-технічна база інституту, до викладацької роботи в інституті залучалося дедалі більше фахівців. Все це підносило значення інституту в освітньому просторі країни, невдовзі перетворивши його на провідний науковий і методичний центр з вивчення іноземних мов та методики їх викладання в Україні.

Напружена і безперервна робота викладачів інституту дала можливість успішно здійснити влітку 1952 р. перший випуск молодих учителів (загалом 208 осіб), яких нагально потребували сільські школи України. Під час випускних іспитів усі випускники продемонстрували ґрунтовне володіння обраною іноземною мовою та здатність впевнено використовувати набуті знання, навички та уміння. Кращі випускники були залишені на викладацьку роботу: М.П.Дворжецька (в 1952-1964 рр. за направленням Міністерства освіти працювала в Горлівському педагогічному інституті іноземних мов на посадах викладача, декана факультету англійської мови, проректора з наукової і навчально-виховної роботи, а в 1966 р. після

закінчення аспірантури Інституту мовознавства ім..О.О.Потеби АН України повернулася в рідний ВНЗ) К.І.Онищенко і Г.С.Чекаль (на факультеті англійської мови); Є.М.Бурлуцький, Г.І.Панич, Л.І.Микульченко, Н.О.Завгарова, Е.І.Семенець, С.Г.Шевелюк (на факультеті французької мови); В.Д.Зозуль (Куроп'ятник), Г.В.Шипіцина (Урусова), З.М.Шибик (Гогенко), М.Г.Кушнір, Н.К.Постникова (на факультеті іспанської мови).

У 1952/1953 навчальному році кількість викладачів і студентів додатково збільшилася завдяки приєднанню до інституту факультету іноземних мов Київського державного педагогічного інституту ім. О.М.Горького, що, зокрема, дозволило утворити новий структурний підрозділ – факультет німецької мови і *кафедру німецької мови*, які очолила доцент Олена Володимирівна Владова. Водночас було прийнято рішення тимчасово об'єднати факультет іспанської мови з факультетом французької мови.

Значне збільшення контингенту студентів та необхідність створення для них сприятливих умов навчання нагально вимагали спорудження гуртожитку. З огляду на це дирекція та вчена рада інституту (у вересні 1952 р. інституту очолив кандидат історичних наук, доцент Павло Гнатович Смішко, який залишався на цій посаді до лютого 1964 р.) ухвалили рішення про будівництво гуртожитку. Вже в 1954 р. його було введено в експлуатацію, завдяки чому 350 іногородніх студентів отримали можливість зручно розмістилися у 82-х кімнатах. На той час гуртожиток мав усе необхідне для життя та відпочинку студентів. До їх послуг були їдальня, механічна пральня, душові кімнати, кухні з газовими плитами. Разом з тим для студентів було створено всі умови для організації самостійної роботи: при гуртожитку працював філіал інститутської бібліотеки, діяли кімнати для самопідготовки. Студенти мали можливість користуватися магнітофонами для вдосконалення своїх знань з іноземних мов. У гуртожитку було обладнано радіовузол, який транслював виступи політичних діячів та митців іноземними мовами, класичну музику, популярні пісні тих років. Це допомагало студентам «занурюватися» у відповідне мовне середовище, потрібне для опанування виучуваних мов, а також створювало сприятливий для засвоєння знань мікроклімат.

Одним із першочергових завдань, що стояли перед інститутом у середині 50-х рр. минулого століття, було наближення змісту навчання до потреб середньої школи. Його реалізація була пов'язана зі значними труднощами через відсутність у Києві достатньої кількості середніх шкіл, готових прийняти та належним чином організувати проходження студентами педагогічної практики. Справа в тому, що для її проходження київські школи здебільшого закріплювалися за студентами Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка та Київського державного педагогічного інституту ім. О.М.Горького, а педагогічна практика для студентів КДПІІМ здійснювалася за «залишковим» принципом – у периферійних школах міста, які не мали у своєму штаті досвідчених вчителів-методистів з іноземних мов. Намагаючись мінімізувати негативні наслідки такої «дискримінації», дирекція інституту один раз на тиждень відряджала на цілий день всіх своїх студентів до визначених шкіл для проведення організаційно-методичної та навчальної роботи з учнями старших класів.

Збільшення обсягів практики та розширення номенклатури дисциплін, що викладалися студентам, а також потреба в підготовці вчителів широкого профілю, спонукали дирекцію інституту звернутися до Міністерства освіти УРСР з клопотанням про перехід інституту на п'ятирічний термін навчання. Перед цим в інституті були розроблені нові навчальні плани, що значною мірою й уможливило успіх цієї справи. Відтак з 1956 р. інститут став готувати вчителів англійської мови і вихователів школи-інтернату, німецької та англійської мов для середніх шкіл, французької та німецької мови для середніх шкіл (із спеціальності «іспанська мова» набір абітурієнтів впродовж кількох років не здійснювався). Слід окремо відзначити, що своєчасне розроблення навчально-методичних планів стало надалі доброю традицією, якої наш навчальний заклад не зраджує й сьогодні.

Запровадження комплексної організації навчального процесу, яка передбачала поєднання теоретичної і практичної підготовки майбутніх учителів та засвоєння ними знань з лінгвістики, педагогіки, методики викладання іноземних мов, психології та ін., активізувало науково-дослідну роботу в інституті. У цей час викладачі інституту зосередили свої зусилля на розробленні кількох лінгвістичних проблем, зокрема деяких аспектів синтаксису, використання семантичних критеріїв у дослідженні граматичних явищ, застосування діахронічно-синхронічних схем тощо. Особливо активно досліджувалися деякі явища граматичної синонімії (в англійській та німецькій мовах) та граматичні засоби вираження категоріальних і синтаксично релевантних значень. Продовжувалась також робота з експериментального вивчення фонетичних явищ германських мов, зі складання бібліографічного довідника «Романо-германська і класична філологія в Україні».

До свого десятилітнього ювілею інститут підійшов, маючи в своєму активі значні досягнення. У 1958 р. на стаціонарі навчалося 854 особи, на заочному

відділенні – близько 1000 осіб. Суттєво зріс потенціал викладацького складу: з 95 викладачів 18 були кандидати наук, доценти (для порівняння – у перший рік функціонування інституту з 65 викладачів лише п'ятеро мали кандидатський ступінь). Значна частина викладачів інституту здобула свій науковий ступінь без відриву від навчального процесу (в цьому контексті слід згадати завідувача кафедри французької мови Р.М.Дронникову, завідувача кафедри фонетики і практики англійської мови Л.А.Близниченка, завідувача кафедри марксизму-ленінізму Ф.М.Бабенка; викладачів М.Т.Ананенко, В.О.Лебедєву, П.М.Криворучка, О.В.Станішевську, Є.І.Павленко, М.М.Переверзєва та ін.

Зусиллями цих викладачів та їх колег було підготовлено кілька підручників та посібників, у тому числі з лексикології французької мови (М.М.Гойда і Н.Я.Стороженко), з граматики англійської мови (Г.Ф.Бражникова), з фонетики англійської мови (Т.А.Передерій). Авторський колектив у складі Л.П.Дементьєвої, О.В.Станішевської і Е.Г.Ханіної опублікував збірник вправ з граматики англійської мови; крім того, остання підготувала й посібник «Наочність у викладанні англійської мови». Заходами дирекції в інституті регулярно виходив часопис «Наукові записки КДПІІМ», в якому викладачі мали можливість публікувати результати своїх наукових пошуків. Загальний підсумок 10-річної наукової та методичної діяльності викладачів інституту становив близько 100 наукових статей та навчально-методичних посібників. Цьому досягненню викладацький склад інституту значною мірою завдячував навчально-науковому відділові інституту, який тривалий час – до 1975 р. – очолював заступник директора (пізніше – проректор) Анатолій Денисович Жаловський – чуйна людина і талановитий керівник, який залишив про себе добру пам'ять у серцях своїх колег.

Викладачі й надалі брали активну участь у розробленні актуальних проблем мовознавства. Вивчення фонетичних особливостей різних мов відбувалося в створеній у 1960 р. лабораторії експериментальної фонетики (завідувач лабораторії – кандидат філологічних наук, доцент Л.А.Близниченко), стилістичні особливості англійської і німецької мов досліджували В.С.Кузнєцова, Н.В.Безсмертна та ін. Доцент К.Т.Баранцев підготував два словники англійської мови, доцент Г.Г.Почепцов опублікував анотований бібліографічний довідник праць дослідників граматики сучасної англійської мови в СРСР. Чільне місце в дослідах мовознавців інституту починають посідати теоретичні та практичні аспекти теорії перекладу. Продовжувалось також і науковае опрацювання викладачами інституту різних проблем лексикології, морфології, синтаксису, історії мови та порівняльної типології, завдяки чому світ побачила ціла низка монографічних видань з названих галузей мовознавства.

Крім названих вище лінгвістів, в інституті працювали висококваліфіковані фахівці, які щедро ділилися з колегами і студентами своїми знаннями та доклали багато зусиль для піднесення рівня викладання іноземних мов. Це кандидати наук, доценти М.Л.Бездєнєжних, Н.Г.Козинська, Н.І.Лихошерст, О.Ф.Пилипенко, Я.М.Погребенник, Г.О.Покровська, М.П.Савцова, Л.М.Семерня; старші викладачі В.О.Барський, С.О.Вороненко, Г.К.Грудиніна, Л.В.Даровська, Л.П.Дементьєва, Н.М.Іоненко, Н.Ф.Ковадья, Р.А.Когосова, Г.А.Міклашевська, Н.І.Морєва, Г.Б.Танченко, М.Ю.Тернюк, М.П.Тягун-Білоус, К.Ф.Шиманський та багато інших. Саме їх зусиллями в інституті реалізовувалася постанова Ради Міністрів СРСР від 27 травня 1961 р. «Про поліпшення вивчення іноземних мов», у якій наголошувалося на необхідності практичного опанування іноземними мовами як засобом комунікації і набутті навичок говоріння та усного перекладу.

Цій же меті слугувала й реалізація цілої низки організаційних заходів, а саме: відкриття у 1962 р. двохрічних вищих педагогічних курсів для підвищення кваліфікації викладачів (пізніше вони були перетворені у факультет перепідготовки і підвищення кваліфікації викладачів), завідувачем яких була призначена кандидат філологічних наук, доцент Л.В.Воробйова. Було започатковано підготовку спеціалістів вищої кваліфікації через аспірантуру. Ще одна знакова подія для інституту – реорганізація кафедри німецької мови, на базі якої було створено кафедру практики німецької мови (перший її завідувач – кандидат філологічних наук, доцент Г.М.Буданова) і кафедру німецької філології на чолі з кандидатом філологічних наук, доцентом М.П.Савцовою.

Нагромаджений викладачами інституту досвід у викладанні іноземних мов уможливив створення кафедри методики викладання іноземних мов (1963 р.), яку очолив доктор педагогічних наук, професор М.В.Ляховицький. Основу кафедри утворили викладачі Н.К.Антипович, М.Д.Бігич, Н.С.Горяна, Г.К.Кудренко, В.М.Плахотник, В.М.Очкасова, а також випускниці інституту 1952 р. К.І.Онищенко і Н.К.Постникова. Одним з перших кроків кафедри було започаткування видання у 1965 р. науково-методичного збірника «Методика викладання іноземних мов», відповідальним секретарем якого стала кандидат педагогічних наук, доцент К.І.Онищенко. Заснування кафедри методики дало можливість певною мірою інтенсифікувати педагогічну практику студентів, яка з 1963 р. проводилась не тільки в середніх навчальних

закладах м. Києва (як було раніше), а й у сільських школах та райцентрах Київської області. Така зміна акцентів була зумовлена тим, що країна потребувала значної кількості вчителів для сільських шкіл. Щоправда, проходження практики, як і раніше, включало в себе цілу низку заходів ідеологічного змісту (на шкоду навчально-методичному компоненту практики).

У 1952-1963 рр. КДПІІМ успішно здійснив кілька випусків молодих вчителів англійської, французької, іспанської та німецької мов. Зважаючи на гостру потребу народного господарства в спеціалістах такого профілю, всі випускники без жодних проблем працевлаштовувалися – переважно на посади вчителів іноземних мов у середніх школах різних областей України. Важливе значення мало також і те, що випускники інституту набували ґрунтовних знань з іноземної філології, а відтак завжди були бажаними працівниками для директорів шкіл та керівників інших державних установ. Неоціненним надбанням інституту були його викладачі, завдяки хисту і таланту яких КДПІІМ впевнено посів належне йому місце в системі вищої освіти УРСР.

Київський державний педагогічний інститут іноземних мов у 1964-1993 рр.: здобутки і проблеми зростання

У 1964 р. до керма інституту прийшов доктор філологічних наук, професор Олексій Корнійович Романовський, завдяки діяльності якого інститут став одним із провідних вищих навчальних закладів педагогічного профілю в Україні. Він повсякчас дбав про створення для студентів інституту достойних умов життя і відпочинку, тим більше, що їх кількість з року в рік невпинно зростала. У січні 1965 р. було закінчено будівництво ще одного гуртожитку, розрахованого на поселення 400 студентів. А в липні того ж року за 85 км від Києва, поблизу станції Тетерів, було введено в експлуатацію спортивно-оздоровчий табір «Ластівка». Він був розташований у сосновому бору на березі річки, мав кілька облаштованих спортивних майданчиків, радіовузол, їдальню та понад 30 будиночків.

Професор О.К.Романовський одним з перших започаткував проведення назрілих змін у системі організації навчального процесу у вищій школі і зокрема у викладанні іноземних мов у КДПІІМ. Ректорат і вчена рада інституту докладали всіх зусиль для методичного забезпечення нової системи викладання іноземних мов. У цей час значно активізувалося наукове опрацювання актуальних проблем мовознавства та методики викладання іноземних мов. Одним із найперспективніших напрямків стало впровадження у навчальний процес комплексу навчальних засобів на паперових носіях, аудіо- і візуальної наочності.

У 1967 р. за ініціативою професора О.К.Романовського та за згодою Міністерства освіти УРСР у КДПІІМ були створені спеціальні кафедри на факультеті англійської мови. На початку квітня було засновано *кафедру граматики та історії англійської мови*, яку очолив кандидат філологічних наук, доцент (пізніше доктор, професор) Георгій Георгійович Почепцов. На момент заснування на кафедрі працювало 10 викладачів, у т.ч. половина з них – кандидати наук. З самого початку досвідчені викладачі цієї кафедри Л.С.Лев, Е.Я.Мороховська, В.М.Малишев, Г.Д.Філановський щедро ділилися своїми знаннями з колегами. Старша генерація викладачів кафедри відіграла важливу роль у тому, що в подальшому цей структурний підрозділ факультету англійської мови посів провідне місце серед інших кафедр філологічного профілю інституту.

Важливою подією стало створення у тому ж році кафедри практики англійської мови (першаий завідувач – кандидат філологічних наук, доцент Галина Олександрівна Покровська), викладачі якої мали забезпечувати навчальний процес на II і III курсах факультету англійської мови. Нарешті ще одна новостворена кафедра – кафедра англійської філології, завданням якої стало забезпечення процесу викладання англійської мови як другої іноземної. Її керівником став доцент Костянтин Тимофійович Баранцев – відомий вчений-лексиколог та лексикограф, який перед цим тривалий час очолював кафедру лексикології та стилістики англійської мови.

На 1967 р. припадає й започаткування міжнародних зв'язків інституту, коли зусиллями ректора О.К.Романовського і завідувача кафедри німецької філології О.В.Владової було встановлено партнерські контакти з Дрезденською вищою педагогічною школою. Завдяки цьому стало можливим організувати обмін студентами і викладачами, створивши у такий спосіб сприятливі умови для закріплення у майбутніх германістів мовленнєвих навичок. Вже наступного року перша делегація студентів інституту відвідала Дрезден. Крім того, ці контакти уможливили інтенсифікацію наукового розроблення нового мовознавчого напрямку – лінгвістики тексту, яка в 1970-х рр. реалізувалася у вигляді публікації кількох наукових збірників. На жаль, у цей час, як відомо, інститут мав можливість розвивати творчі зв'язки лише з вищими навчальними закладами Німецької Демократичної Республіки, яка належала до соціалістичного табору.

Уже в перші роки перебування О.К.Романовського на посаді ректора інституту почали діяти оснащені усім необхідним обладнанням кабінети суспільних наук, педагогіки і психології, іноземних мов, навчального кіно, кілька навчальних лабораторій, дві студії звукозапису. Значно збільшилися фонди фонотеки інституту (до чотирьох тисяч автентичних звукозаписів іноземними мовами). Більшість із них тиражувалася, щоб максимально задовольнити потреби студентів в організації самостійної роботи. Велика увага приділялась ректоратом збільшенню бібліотечних фондів; відтак на кінець 1960-х рр. у ній нараховувалось близько 150 тис. книжкових видань, з яких майже половину становила література різними іноземними мовами. Тоді ж було введено в експлуатацію новий кабінет програмованого навчання з удосконаленим навчальним комплексом, який давав можливість одночасно проводити заняття із студентами і здійснювати поточний контроль виконаних ними завдань.

До активу О.К.Романовського слід віднести й відкриття в 1969 р. підготовчого відділення для тієї частини сільської молоді, яка працювала на підприємствах або в колгоспах і потребувала спеціальної підготовки для вступу до вищих навчальних закладів. До згадуваного відділення приймалися й демобілізовані з армії юнаки. З огляду на суттєві відмінності у рівні знань слухачів підготовчого відділення, а також різний стаж їх трудової діяльності ректорат приділяв особливу увагу організації навчального процесу в цьому підрозділі, відрядивши сюди досвідчених педагогів. Деканом підготовчого відділення було призначено доцента Ольгу Семенівну Стеценко, яка залишалася на цій відповідальній посаді впродовж п'ятнадцяти років[1]. За всі роки діяльності підготовчого відділення тут навчалося близько 1800 осіб. Цілий ряд його випускників стали окрасою інституту, зокрема підготовче відділення закінчив нинішній декан факультету іспанської мови, кандидат педагогічних наук, доцент Анатолій Максимович Чернуха.

У 1969 р. в структурі інституту було створено кафедру цивільної оборони, яку очолив кандидат медичних наук, доцент Юрій Степанович Бачинський (працював на цій посаді до виходу на пенсію в 1995 р.). Кафедра забезпечувала викладання інтегрованого курсу цивільної оборони та медичної підготовки. Ю.С.Бачинському вдалося з самого початку зразково організувати викладання названого курсу, так що вже наступного року ця кафедра посіла перше місце у конкурсі споріднених кафедр усіх вищих навчальних закладів України, після чого наказом Міністерства освіти СРСР отримала статус науково-методичного центру з медичної підготовки. Це вимагало розбудови матеріальної бази кафедри, що й було в стислі строки реалізовано. У подальшому кафедра неодноразово підтверджувала свій високий потенціал: на її базі проводилися всесоюзні та всеукраїнські науково-практичні конференції і семінари з проблем медичної підготовки студентів у педагогічних інститутах та інших вищих навчальних закладах гуманітарного профілю. Активну участь у всіх цих заходах брали участь усі викладачі кафедри, які також вели навчально-методичну роботу; за її підсумками було опубліковано сім підручників, близько 40 посібників та різних методичних розробок, значна кількість наукових статей.

В інституті традиційно багато уваги приділялося вдосконаленню стилю та методів роботи викладачів, заохочувався їх творчий пошук, що в комплексі створювало достатні можливості для якісної підготовки майбутніх учителів-філологів. У цей час навчальний процес в інституті забезпечували 210 викладачів, у т.ч. 6 – докторів наук, професорів, 60 – кандидатів наук, доцентів. Наявність в інституті значної кількості викладачів з науковими ступенями дозволила створити спеціалізовану вчену раду для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (із спеціальностей «германські мови» і «романські мови») та кандидата педагогічних наук (із спеціальності «методика викладання іноземних мов»). Першим головою спецради був доктор філологічних наук, професор О.К.Романовський, вченим секретарем – кандидат філологічних наук, доцент О.П.Пророченко.

На той час керівництво інституту стало помічати тривожну тенденцію – зниження загальноосвітньої підготовленості майбутніх студентів. Справа в тому, що через гострий брак учителів іноземних мов у сільських школах інститут почав зараховувати до складу студентів без конкурсних випробувань абітурієнтів із сільської місцевості, які мали відповідні направлення від обласних управлінь освіти. Їх кількість зростала, досягнувши згодом 70-75% від загальної кількості абітурієнтів. Якість знань випускників сільських шкіл часто не відповідала тим високим стандартам, які були встановлені в КДПІІМ, тому ректорат наполягав на запровадженні конкурсу для вступників з цільовими направленнями. Разом з тим було вжито заходів для того, щоб допомогти майбутнім студентам визначитися під час вибору спеціальності. З цією метою інститут щорічно навесні проводив «День відкритих дверей», на який запрошувалися майбутні випускники сільських шкіл. Під час

[1]Через нестачу навчальних приміщень ректорат інституту був змушений погодитись з рішенням Міністерства освіти УРСР (1984 р.) про переведення підготовчого відділення КДПІІМ до Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов.

проведення цих традиційних зустрічей викладачі інституту роз'яснювали майбутнім абітурієнтам умови вступу, інформували про специфіку навчального процесу в інституті, розповідали про правила проживання в гуртожитку, можливості відпочинку в літньому таборі.

31 липня 1970 р. за рішенням Міністерства освіти України О.К.Романовського було призначено ректором Київського державного педагогічного інституту ім. О.М.Горького, а згодом – з 14 жовтня 1973 р. – відповідно до Указу Президії Верховної Ради УРСР він обійняв посаду Міністра культури України. КДПІІМ очолювали після цього доктор філологічних наук, професор Георгій Георгійович Почепцов (липень 1970 – січень 1972 р), потім доктор філологічних наук, професор Василь Єгорович Коваленко (лютий 1972 – квітень 1975 р), а з квітня 1975 р.по вересень 1977р. – до повернення до керівництва інститутом Олексія Корнійовича Романовського – обов'язки ректора виконувала кандидат філологічних наук, доцент Віра Олександрівна Лебедєва.

Незважаючи на зміну керівництва, в інституті відбувалося подальше удосконалення навчально-виховного процесу, розвивалися науково-дослідницькі студії, розширювалося співробітництво інституту з іншими навчальними закладами і науковими установами.

У середині 70-х років ректорат значно активізував міжнародні контакти, вдавшись до запрошення для читання лекцій в інституті відомих учених-лінгвістів із закордонних вищих навчальних закладів та з інших ВНЗ СРСР. У такий спосіб керівництво інституту прагнуло підвищити професійні кондиції викладачів та кваліфікаційний рівень студентів. Заходами декана факультету німецької мови доцента Г.І.Артемчука, завідувача кафедри О.В.Владової продовжувалась плідна співпраця з німецькими мовознавцями. Викладачі Дрезденської вищої педагогічної школи професор, д-р Г.Лібш, д-р Г.-Ю.Печке, д-р Г.Арнольд, У.Манн прочитали студентам факультету німецької мови та слухачам факультету підвищення кваліфікації курси лекцій з теоретичних дисциплін німецької мови. Надзвичайно корисним для студентів було те, що німецькі спеціалісти не обмежувалися лише читанням лекцій, але й проводили семінарські заняття, що безумовно сприяло засвоєнню студентами інституту не тільки великого за обсягом масиву знань, але й допомагало в опануванні дуже потрібними в їх майбутній професійній діяльності мовленнєвими навичками. З великим зацікавленням студенти-германісти старших курсів прослухали курс лекцій зі стилістики, який був прочитаний професором Дрезденської вищої педагогічної школи професором Г.Лібшем.

У жовтні 1975 р. на запрошення кафедри методики викладання іноземних мов до КДПІІМ приїхала доктор педагогічних наук, професор Московського педагогічного інституту іноземних мов ім. М.Тореза С.К.Фоломкіна, яка прочитала авторський курс лекцій «Лінгвістичні та психологічні основи методики навчання читання іноземними мовами в середній школі, спеціальних та неспеціальних вищих навчальних закладах» студентам факультету англійської мови та слухачам ФПК. У грудні того ж року кафедра німецької філології запросила доктора філологічних наук, професора названого інституту М.Д.Степанову, яка прочитала курс лекцій «Словотворча семантика» для студентів старших курсів факультету німецької мови, слухачів ФПК та аспірантів.

Ректорат та кафедри і в подальшому запрошували викладачів-мовознавців різних країн для читання курсів студентам. У цьому контексті варто згадати про приїзд у травні 1976 р. до КДПІІМ співробітника Ленінградського відділення Інституту мовознавства АН СРСР, доктора філологічних наук, професора А.М.Мухіна з циклом лекцій «Рівні мови». На факультеті англійської мови в різний час працювали мовознавці Л.Бертон, Д.Гебхард, Д.Лавелл професори Д.Берихард, С.Тейлор, Б.Чосид.

У 1977 р. керівництво інститутом знову було довірено професору О.К.Романовському, який зумів перетворити КДПІІМ на провідний вищий навчальний заклад з іноземної філології не тільки в Україні, а й в СРСР. Нові позитивні зміни в інституті почали відбуватися з самого початку повернення професора О.К.Романовського на посаду ректора: того ж року в структурі інституту було створено новий навчальний підрозділ – єдиний в СРСР факультет російської мови для іноземних громадян. Навчальний процес на факультеті забезпечували 15 викладачів російської мови, які працювали з 80-ма посланцями з Республіки Куба.

У кінці 70-х – на початку 80-х рр. ректорат і вчена рада основними напрямами діяльності інституту визначили подальше вдосконалення навчально-методичної роботи на основі впровадження найновіших досягнень лінгвістичної та педагогічної науки, широкого використання в навчальному процесі технічних засобів навчання, вироблення і якнайповнішого застосування нових методів навчання та їх поєднання з перевіреними часом методиками викладання. Чільна увага приділялася також активізації науково-дослідної роботи студентів, забезпеченню систематичності самостійної роботи з одночасним встановленням контролю за її виконанням, вдосконаленню педагогічної практики студентів та формуванню у них відповідних навичок для майбутньої професійної діяльності. В інституті дедалі більшого

поширення набувала практика написання та захисту кращими студентами дипломних робіт з лінгвістики, методики викладання іноземних мов та педагогіки. З часом тематика дипломних робіт невпинно розширювалася, охоплюючи нові напрями мовознавчої науки, зрозуміло, зростала й кількість студентів, які закінчували свої студії в інституті захистом дипломних робіт.

Забезпечення навчального процесу всіма необхідними технічними засобами навчання стало одним з пріоритетних завдань ректорату. Спочатку було вжито заходів для поповнення фонотеки інституту новими записами, виконаними носіями іноземних мов. Було введено в експлуатацію навчально-експериментальний комплекс (ЕОМ та дисплейний клас), що мав забезпечити впровадження інтенсивних методик вивчення іноземних мов. Цій же меті слугувала мережа навчального телебачення, що почала функціонувати в інституті на початку 80-х рр. Додаткові можливості для студентів створювало використання лінгафонного комплексу на 108 місць виробництва фірми «Тесла», яке було встановлене у 6 кабінетах.

Створення потужної навчально-виробничої бази давало можливість професорсько-викладацькому складу інституту успішно освоювати надбання українського та зарубіжного мовознавства і проводити випробування різних методик викладання іноземних мов з їх подальшим впровадженням у навчальний процес. Результати наукових студій провідних науковців після їх опублікування ставали доступними як для усього викладацького складу інституту, так і для мовознавців з інших навчальних закладів. У цьому контексті варто згадати про наукові збірники «Методологические вопросы науки о языке», «Лингвистика текста и обучение иностранным языкам», «Проблемы значения языкового знака», які були опубліковані за редакцією професора Б.П.Шубнякова, доцентів Н.В.Безсмертної і О.П.Пророченко.

Професор О.К.Романовський приділяв велику увагу вихованню талановитих викладачів, які б, крім усього іншого, мали ще й організаційний хист. З їх числа призначалися завідувачі кафедр і декани факультетів, які після набуття достатнього адміністративного досвіду переміщувалися на посади проректорів інституту. У вересні 1983 р. проректором з навчально-виховної роботи було призначено кандидата філологічних наук, доцента Г.І.Артемчука, який до цього впродовж семи років очолював деканат факультету німецької мови. Працюючи з 1961 р. на факультеті німецької мови і пройшовши тут усі посадові щаблі, Г.І.Артемчук добре знав специфіку функціонування факультету, а перейшовши на вищу посаду, отримав можливість зблизька придивитися до особливостей роботи всього інституту.

Ректорат прагнув максимально інтенсифікувати навчальний процес шляхом моделювання майбутньої професійної діяльності студентів як майбутніх вчителів та на основі використання відео- і фонограм під час лекцій та практичних занять. Особлива увага приділялась використанню в процесі навчання прихованих здібностей людини до виучування іноземних мов. З цією метою викладачі Н.І.Бичкова, Н.Ф.Бориско, Н.К.Скляренко організували проведення широкомасштабного експерименту з активізації резервних можливостей майбутніх вчителів, за наслідками якого були розроблені спеціальні системи вправ, комплекси проблемних і творчих завдань. Це в свою чергу допомагало студентам опановувати навички самостійної роботи задля поповнення своїх знань з обраної спеціальності. Однією з інноваційних знахідок викладачів інституту стало створення самими студентами методичних тек учителів іноземної мови, до яких входили матеріали, що мали бути роздані учням під час уроку, ілюстративний матеріал, індивідуальні завдання тощо. Словом, в інституті постійно тривав пошук та впровадження нових методів навчання, розроблялися нові вдосконалені структурно-логічні схеми і технологічні карти спеціальностей.

Результати пошуку викладачів інституту реалізовувались не лише під час лекційних та практичних занять, але й у вигляді публікації низки підручників та навчальних посібників. У цьому зв'язку доцільно згадати про найпомітніші книжки: підручник з теоретичної граматики англійської мови, автор Г.Г.Почепцов (у співавторстві з російськими мовознавцями); посібник «Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе» (укладачі – В.А.Бухбіндер, М.В.Ляховицький та ін.); посібник з педагогіки (автор О.П.Кондратюк) та ін. Надзвичайно позитивним явищем було й те, що викладачі різних кафедр брали активну участь у науковому опрацюванні кількох напрямків господарсько-договірної тематики.

Враховуючи необхідність формування у майбутніх учителів високого естетичного смаку, в інституті було засновано народний університет культури, який очолила кандидат педагогічних наук, доцент К.А.Огієнко. Відповідно до своїх уподобань студенти мали можливість обирати напрям навчання (література, живопис, театр, музика, хореографія, архітектура, кінематограф) та впродовж двох років слухати лекції викладачів інституту, брати участь у зустрічах з українськими письменниками, організовано відвідувати вистави столичних театрів, музеї та виставки. Студенти охоче відвідували кінолекторій, що діяв у рамках університету культури. Важливим для майбутніх учителів було те, що кращим слухачам університету культури вручалися дипломи організаторів культурно-

масової роботи та естетичного виховання в школі. Студенти інституту мали також можливість набути знання із суспільних наук, записавшись на факультет громадських професій (керівники – доктор економічних наук, професор М.І.Шкітіна, кандидат юридичних наук, доцент О.І.Лукашук). У рамках цього факультету діяла школа молодого лектора, секція організаторів позакласної та позашкільної роботи, секція керівників шкільних гуртків та ін.

Беручи до уваги значний потенціал нашого інституту та зважаючи на бажання громадян інших країн здобувати освіту в українських вищих навчальних закладах, у структурі КДПІІМ з 1983 р. почав функціонувати підготовчий факультет для іноземців (його деканом до сьогодні залишається кандидат філологічних наук, доцент Антоніна Миколаївна Погребняк). За всі роки свого існування факультет підготував близько 2000 іноземних громадян до вступу у вищі навчальні заклади України та колишнього СРСР.

З огляду на загальнодержавну потребу в збільшенні обсягів випуску спеціалістів педагогічного профілю і зокрема вчителів іноземних мов, у 1984 р. в інституті було створено ще один підрозділ – факультет майбутнього вчителя (ФМВ) з дворічним терміном навчання. Його організатором і першим деканом став кандидат педагогічних наук, доцент Мирослав Іванович Соловей. Завдяки його зусиллям ФМЗ став провідним навчально-методичним центром з проблем профорієнтації старшокласників із шкіл столиці та 16 областей України.

Друга половина 1980-х рр. позначилася кардинальними змінами суспільно-політичного життя в СРСР і УРСР, призвівши до поступового демонтажу командно-адміністративної системи та краху донедавна всесильної Комуністичної партії Радянського Союзу. Це був об'єктивний і незворотний процес, одним з найзначніших наслідків якого стало спочатку народження громадських організацій – Товариства української мови, «Зеленого світу», «Меморіалу», «Союзу української молоді» та ін. (до їх складу увійшла частина викладачів та студентів інституту). На хвилі демократизації в країні стало можливим проведення вільних виборів керівників вищих навчальних закладів; відтак у грудні 1988 р. в КДПІІМ була скликана конференція трудового колективу, яка мала обрати нового ректора інституту. Переважна більшість делегатів віддала свої голоси Галіку Ісаковичу Артемчуку, який і очолив КДПІІМ у наступні дев'ятнадцять років.

Одним з перших кроків новообраного ректора стало розширення номенклатури мов, які викладалися в інституті. Заходами професора Г.І.Артемчука у 1989 р. було започатковано підготовку філологів з китайської та японської мов, що мало непересічне значення для України, яка дедалі активніше розширювала свої економічні та культурні контакти не лише із західним світом, але й країнами Сходу. Значна увага приділялась ректором й розвитку інформаційних технологій та ознайомленню з найновішими здобутками у цій галузі студентів інституту. Це завдання покладалось на створену в 1991 р. при кафедрі обчислювальної техніки, інформатики та методики викладання ТЗН лабораторію інформаційних технологій та комп'ютерного навчання.

Тим часом радикалізація протистояння між старою компартійною системою, час існування якої вже минув, і відродженим українським національним рухом, що здобував дедалі міцніші позиції на політичній арені країни, призвела до самоліквідації партійної та комсомольської організацій інституту, виходу частини викладачів з КПРС. Найпослідовніше проти віджилої системи виступали студенти інституту, які брали активну участь у мітингах та акціях громадської непокори, а також підтримали голодування студентів та майдані Незалежності восени 1991 р., в результаті якого був змушений піти у відставку тогочасний уряд.

З проголошенням незалежності України і її виходом на міжнародну арену постала гостра потреба в підготовці власних кадрів, які б добре володіли не тільки західними, але й східними мовами. Ці обставини зумовили створення в 1991 р. у структурі інституту кафедри східних мов, яка й перебрала на себе підготовку перекладачів з китайської та японської мов, а згодом і з інших

Викладачам новоствореної кафедри довелось починати роботу фактично з нуля, бо інститут не мав достатньої кількості словників, іншої довідкової літератури, не кажучи вже про підручники та посібники, які тільки мали бути створені. Але завдяки ентузіазмові викладачів за порівняно короткий час було закладено надійне підґрунтя для проведення повноцінних студій. Серйозну допомогу в науково-методичному забезпеченні навчального процесу надали посольства деяких східних країн, які передали у дарунок університету чимало навчальної та художньої літератури, а також словників.

Наступні два роки були, може, найскладнішими в історії КДПІІМ, що зумовлювалося наростанням кризових явищ в національній економіці. Це у свою чергу негативно позначилося на функціонуванні інституту, проте і у цей дуже складний час ректорат не припиняв роботи, спрямованої на оптимізацію діяльності всіх служб і підрозділів навчального закладу. Зокрема у квітні 1992 р. було створено відділ міжнародних зв'язків, на який покладалося здійснення міжнародних контактів інституту з іншими вищими навчальними закладами та організаціями, залучення до викладацької роботи

в КДПІІМ зарубіжних спеціалістів та оформлення різнорідної документації, пов'язаної з відрядженнями за кордон викладачів та студентів інституту.

Попри всі труднощі трансформаційного періоду в житті країни, інститут започаткував у 1992 р. підготовку спеціалістів через докторантуру,

сподіваючись заповнювати вакантні посади завідувачів кафедр науковцями найвищої кваліфікації. У той час майбутні доктори наук готувались з 10 спеціальностей (соціальна філософія і філософія історії, література зарубіжних країн, українська мова, російська мова, слов'янські мови, германські мови, романські мови, загальне мовознавство, теорія та історія педагогіки, теорія та методика навчання іноземних мов: германські та романські мови).

Того ж року в структурі КДПІІМ було створено *кафедру ЮНЕСКО*, основним завданням якої мав стати пошук та практична апробація ефективного механізму співпраці інституту з різними міжнародними організаціями. Заснування та подальше функціонування кафедри стало можливим завдяки фінансовому гранту, що був наданий інституту Організацією Об'єднаних Націй, яка через інтенсифікацію вивчення іноземних мов в Україні прагнула сприяти збереженню миру і розширенню співробітництва між народами. На 1993 р. припадає створення ще однієї кафедри інституту – *теорії та практики перекладу*, яка згуртувала в своєму складі поважні наукові сили – 8 кандидатів наук.

Важливою подією стало й створення при КДПІІМ у серпні 1993 р. Гуманітарного коледжу, який діяв на госпрозрахункових засадах. Засновуючи новий підрозділ у структурі інституту, ректорат прагнув поєднати значний потенціал учених у галузі економічних та лінгвістичних наук з метою започаткування підготовки спеціалістів у галузі менеджменту невиробничої сфери зі знанням двох іноземних мов. Тоді ж розпочав свою діяльність і Інститут Сходу, який через відсутність власної навчальної бази використовував приміщення КДПІІМ на умовах оренди (пізніше він увійшов у структуру університету як Інститут східних мов). Важливою подією для інституту стало і започаткування підготовки фахівців із спеціальності «Переклад» (турецька і друга іноземна мова). Це стало можливим завдяки допомозі, що була надана Посольством Туреччини в Україні, а також залученню до навчального процесу співробітників Інституту сходознавства НАН України ім. А.Кримського.

Таким чином, впродовж 60-80-х рр. професорсько-викладацький склад КДПІІМ забезпечив упевнений поступ навчального закладу, перетворивши його на визнаний в Україні і за її межами навчально-методичний і науковий центр з іноземної філології. Завдяки набутим знанням випускники інституту мали можливість працювати не лише в сфері освіти, але й робити кар'єру в різних державних структурах. Значно зміцнилася матеріально-технічна база інституту, який уже мав усе необхідне для надання якісних освітніх послуг громадянам України, а також інших країн, які здобували вищу освіту в його стінах. Ці та інші досягнення створили умови для переходу інституту на якісно новий рівень і дали можливість повною мірою розкрити його потенціал як провідного вищого навчального закладу України з іноземної філології.

Alma mater іноземної філології в Україні: Київський державний лінгвістичний університет у 1994-2000 рр.

Знаменною подією в історії нашого навчального закладу став вересень 1994 р., коли КДПІІМ отримав статус університету найвищого – четвертого – рівня акредитації. Відтоді Київський державний лінгвістичний університет долучився до славної спільноти європейських і українських університетів, розпочавши новітню фазу своєї історії. Ця доленосна для нашого навчального закладу подія сталася тоді, коли обсяг життєво важливих знань з іноземної філології набув вигляду спеціальної галузевої системи і зріс настільки, що засвоїти самостійно хоча б їх частину здатен далеко не кожен член суспільства. Як і перші класичні університети, що виникали в Європі за часів Передвідродження, Київський державний лінгвістичний університет (КДЛУ) забезпечує спеціально організовану передачу знань від покоління до покоління, і в такий спосіб формує нову генерацію високоосвічених фахівців, здатних дати адекватну відповідь на глобальні виклики часу. Для виконання цього завдання будь-який університет повинен мати відповідні права і привілеї, які б забезпечували йому достатній рівень автономії.

Набуття статусу університету та права на здійснення освітньої діяльності за IV рівнем акредитації, а також внесення КДЛУ до Державного реєстру закладів освіти (див. Постанову № 592 Кабінету Міністрів України від 12 вересня 1994 р.) надавало нашому університету право самостійно розпоряджатися усіма своїми матеріальними і навчальними фондами, самостійно присуджувати вчені ступені та наукові звання, відкривати нові спеціальності та запроваджувати нові навчальні плани без їх затвердження Міністерством освіти України. Важливим було й те, що використання в назві нашого навчального закладу терміна

«університет» усувало певну невідповідність у сприйнятті КДЛУ нашими зарубіжними партнерами, бо терміном «інститут» у західних країнах послуговувались виключно для визначення науково-дослідної установи.

Ця подія актуалізувала потребу збільшення номенклатури мов, які викладалися, і зокрема спонукала до подальшої розбудови «східного напрямку» в нашому університеті. Першим кроком на цьому шляху стала реорганізація у 1994 р. кафедри східних мов, яка відтоді стала іменуватися кафедрою східних мов і цивілізацій. А вже наступного року на основі Інституту Сходу і згадуваної кафедри в структурі університету було створено Інститут «Схід-Захід». Одночасно з реорганізацією тривало збільшення кількості мов, які викладалися в новоствореному інституті, зокрема, було введено підготовку перекладачів з арабської та корейської мов, а на відділенні китайської та японської мов було розпочато також підготовку майбутніх викладачів-філологів.

У цей час успішно розгорталася діяльність *кафедри ЮНЕСКО*, співробітники якої зосередили свої зусилля на осмисленні магістральних проблем вивчення іноземних мов у контексті збереження надбань національної та світової культури; на розвитку науково-методичних досліджень у галузі когнітивного підходу до вивченні іноземних мов; на підготовці навчально-методичних матеріалів та посібників, укладених на основі врахування найновіших тенденцій у мовній комунікації; на розробленні різних лінгвокультурних освітніх програм для студентів та аспірантів КДЛУ; на організації і проведенні міжнародних конференцій та семінарів з проблем лінгвістики і сучасних технологій навчання; на встановленні прямих контактів з університетами та міжнародними неурядовими організаціями.

У грудні 1995 р. в університеті було відкрито дві спеціалізовані ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) філологічних наук із спеціальностей «германські мови» і «романські мови» та доктора (кандидата) педагогічних наук із спеціальності «методика викладання германських, романських мов та української мови як іноземної». Керівництво радами було доручено професорам Г.Г.Почепцову і С.Ю.Ніколаєвій, вченими секретарями ради були обрані відповідно – професори М.П.Дворжецька і Л.П.Смєлякова. За весь час функціонування спецрад (з 1996 р.) в нашому університеті було захищено 525 кандидатських дисертацій.

У другій половині 1990-х рр. ректоратом нашого вищого навчального закладу були проведені важливі структурні зміни, які власне завершили процес організаційного становлення КДЛУ як галузевого університету XXI ст. У 1996 р. в його структурі з'явився новий навчальний підрозділ – факультет перекладачів (організатор і його перший декан – кандидат філологічних наук, доцент Надія Федорівна Гладуш, нині проректор з наукової роботи університету, професор), який уже невдовзі перетворився в один з найбільших в університеті. Факультет готує перекладачів з двох європейських мов, серед яких: англійська, німецька, французька, іспанська та італійська, а віднедавна і новогрецька.

Того ж року було проведено й реорганізацію Гуманітарного коледжу в Гуманітарний інститут (нині – Економіко-правовий інститут), незмінним директором якого за весь час його існування залишався кандидат філософських наук, професор Олександр Григорович Шутов. Інститут здійснював підготовку менеджерів-економістів невиробничої сфери та правознавців зі знанням двох іноземних мов. Студенти цього інституту опановували двома спеціальностями – з менеджменту (права) та іноземної філології (англійська, німецька, французька або іспанська мови), що передбачало їх гармонійне поєднання.

1997 р. відбулася ще одна важлива реорганізація: Інститут «Схід-Захід» було трансформовано в Інститут східних мов. Переважна більшість студентів цих трьох навчальних підрозділів навчалась на контрактній основі, причому зароблені університетом у такий спосіб кошти спрямовувались на розбудову матеріально-технічної бази КДЛУ. Того ж року збільшилася й номенклатура мов, які викладалися в Інституті східних мов: завдяки допомозі з боку Посольства Ісламської Республіки Іран в Україні було започатковано викладання перської мови.

Натомість так звані «класичні» факультети – англійської мови (декан – кандидат філологічних наук, доцент Роман Володимирович Васько), німецької мови (декан – кандидат історичних наук, доцент Володимир Миколайович Васильчук), французької мови (декан – кандидат філологічних наук, доцент Валентина Іванівна Мельник) та іспанської мови (декан – доктор філологічних наук, професор Ніна Михайлівна Корбозерова) у цей час готували здебільшого тих студентів, які навчалися за кошти держбюджету.

До свого п'ятдесятиліття (1998 р.) університет підійшов, маючи в своєму активі поважні здобутки. На той час він мав потужну навчальну та матеріально-технічну базу, зокрема – два навчальні корпуси (23861 м² корисної площі). У цей час заняття зі студентами проводились у 172 аудиторіях, у т.ч. у 12-ти лінгафонних кабінетах (168 місць), фонозалі (84 місця), чотирьох відеокласах, двох кінозалах, кількох лабораторіях, обладнаних комп'ютерною технікою. Крім того, в університеті діяла лабораторія навчального телебачення, студія відео- і звукозапису з великим зібранням фонограм різними мовами, телестудія.

Студенти мали можливість займатися в сучасному навчально-спортивному комплексі (вміщує до 400 осіб одночасно) та проживати в чотирьох гуртожитках (21948 м² житлової площі, понад 1800 ліжко-місць). Крім того, КДЛУ мав у своєму розпорядженні обладнану всім необхідним їдальню (на 360 місць) та кілька буфетів (на 250 місць). Проте ректорат не збирався зупинятися на досягнутому, розпочавши будівництво нового десятиповерхового навчально-лабораторного корпусу (загальною площею 7700 м²) на розі вулиць Предславінської та Лабораторної. Варто відзначити, що спорудження цього корпусу відбувалося виключно на кошти, які були отримані університетом за надані освітні послуги від студентів-контрактників.

Велика увага приділялася ректоратом підготовці спеціалістів вищої кваліфікації, яка здійснювалася через аспірантуру КДЛУ. У 1998 р. набір до неї здійснювався з 17 спеціальностей, у т.ч.: германські і романські мови, загальне мовознавство, теорія та історія педагогіки, теорія та методика навчання іноземних мов, методика навчання української мови як іноземної, загальна психологія та історія психології, економічна теорія, історія України, діалектика та методологія пізнання, соціальна філософія та філософія історії, українська література, теорія літератури, література зарубіжних країн, порівняльне літературознавство, українська мова та ін.).

У 1990-ті рр. значно розширюється географія і кількість вищих навчальних закладів, з якими КДЛУ підтримує партнерські контакти в рамках підписаних угод про співробітництво. До їх числа належать університети і коледжі США: Вісконсинський університет (м.Медисон, штат Вісконсин) – з 1989 р.; університет Байола (м.ЛаМірада, Каліфорнія) – з 1990 р.; Міжнародний інститут Християнської культури (м.Оверленд Парк, Канзас) – з 1991 р.; коледж Уорнер Пасифік (м .Портленд, Орегон) – з 1991 р. (цього ж року ректор нашого ВНЗ професор Артемчук Г.І. був обраний почесним доктором згадуваного коледжу); коледж м.Норфолка (Вірджинія) –з 1991 р.; Стерлінг коледж (м. Стерлінг, Канзас) – 1992 р. та ін. Входять у це коло й навчальні заклади Німеччини: Дрезденський технічний університет – з 1993 р.; Педагогічний інститут м.Швебіш-Гмюнда – з 1990 р.; Мюнхенський інститут іноземних мов і перекладачів – з 1990 р.; Бременська вища школа – з 1992 р. та ін. Налагоджено співробітництво з університетами Франції: університетом ім. Поля Валері (м. Монпельє) – з 1992 р.; університетом Блеза Паскаля (м. Клермон-Ферран) – з 1992 р.; Пікардійським університетом Жюля Верна (м.Ам'єн) – з 1994р. та ін. Можна назвати ще Бірмінгемський університет (Велика Британія) – з 1993 р.; Пекінський інститут іноземних мов (КНР) – з 1993 р. та інші навчальні заклади світу. Окремі ділові контакти здійснювалися з Кембриджським університетом (Велика Британія) – у 1993 р., Пусанським інститутом іноземних мов (Республіка Корея) – у 1996 р.

Під кінець другого тисячоліття в стінах нашого університету відбулася небуденна подія, яка засвідчила високий рівень поваги міжнародної спільноти до України та її системи вищої освіти. У 2000 р. на виконання рішення XXX сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО в Київському національному лінгвістичному університеті було проведено міжнародну конференцію «ЛІНГВА-ПАКС- VIII», у роботі якої взяли участь провідні вчені-лінгвісти Франції, Німеччини, США, Іспанії, Італії, Швейцарії, Чехії, Польщі, Росії та інших держав. Відкрив конференцію Генеральний директор ЮНЕСКО пан Коїчиро Мацуура, який у своїй промові, зокрема, наголосив на необхідності розвитку лінгвістичної освіти як запоруки порозуміння між народами.

За порівняно невеликий відтинок часу – сім років – КДЛУ не лише успішно здолав труднощі перехідного часу, але й суттєво зміцнив свою матеріальну базу, розпочавши і успішно завершивши будівництво III-го навчального корпусу – не отримуючи жодної допомоги з боку держави. Надзвичайно важливим було й те, що КДЛУ зумів зберегти кістяк викладачів старшого покоління, досвід яких у поєднанні з енергією та заповзятістю вчорашніх випускників університету забезпечив нашому навчальному закладу здійснення якісного прориву на ринку освітніх послуг України.

Університет майбутнього: сьогоднішні здобутки і перспективи розвитку КНЛУ в XXI ст.

За 17 років свого суверенного існування Україна зусиллями своїх провідних університетів зуміла значною мірою задовольнити власні потреби у фахівцях з іноземних мов – викладачах і перекладачах. Київський національний лінгвістичний університет доклав багатьох зусиль для практичної реалізації цього важливого завдання державної ваги. За цей час нашим університетом було здійснено кілька випусків спеціалістів з іноземної філології, значна частина з яких нині працює в різних державних установах, на відповідальних дипломатичних посадах, у багатьох комерційних структурах як в Україні, так і за кордоном. Надзвичайно важливим є також і те, що частина наших випускників залишилися в університеті на викладацькій роботі, передаючи свої знання наступним поколінням студентів.

Свідченням здобутків нашого університету стало підписання 7 серпня 2001 р. Президентом України Л.Д.Кучмою Указу №591/2001, у якому, зокрема, зазначалося: «Враховуючи загальнодержавне і міжнародне визнання результатів діяльності та вагомий внесок у розвиток національної освіти та науки… надати статус національного Київському державному лінгвістичному університету і надалі іменувати його: *Київський національний лінгвістичний університет*». Визнання заслуг університету на найвищому державному рівні відкрило для нього нові можливості на ринку освітніх послуг. Як і раніше, КНЛУ позиціонував себе як провідний галузевий лінгвістичний університет з понад 50-літніми традиціями у викладанні іноземних мов.

Одним з найцінніших надбань університету, його гордістю і золотим фондом були й залишаються його наукові школи, які великою мірою визначають науковий потенціал КНЛУ та перспективи його розвитку як визначного науково-методичного лінгвістичного осередку України, знаного в Європі і в світі. В університеті склалися й плідно функціонують кілька наукових шкіл з лінгвістики, методики викладання іноземних мов, які почали формуватися ще на початку 60-х рр. минулого століття, а також – педагогіки, психології, історії та інших галузей науки, які сформувалися у 1990-х рр.

Біля витоків однієї з них – *прагмалінгвістики та мовленнєвої комунікації* (1962 р.) – стояв відомий учений-філолог, заслужений працівник освіти України, доктор філологічних наук, професор Г.Г.Почепцов. Сформульовані ним ідеї розвинуті його учнями – доктором філологічних наук, професором І.Р.Буніятовою, доктором філологічних наук, професором Р.В.Васьком, кандидатом філологічних наук, професором Н.Ф.Гладуш, кандидатом філологічних наук, доцентом І.І.Сєряковою. Їх зусиллями були виявлені функціональні, семантичні та структурні особливості предикативних конструкцій на давньоанглійському та середньоанглійському матеріалі, встановлені параметри англомовного аксіологічного діалогічного дискурсу (на матеріалі художньої прози), систематизовані мовні та мовленнєві особливості комунікативних стратегій і тактик у різних типах англомовного дискурсу, визначені мовні параметри різного типу висловлювань (на матеріалі англійського мовлення), встановлені особливості вербалізації невербальних засобів спілкування на англомовному матеріалі, виявлені фактори, які сприяли еволюції гіпотаксису. За весь час існування школи її представниками було опубліковано понад 400 наукових статей, чотири монографії, 12 підручників та посібників. Лише за останні 11 років у рамках цієї школи підготовлено чотирьох докторів та понад 50 кандидатів наук.

Ще одна давніша наукова школа КНЛУ – комп'ютерної лінгвістики та статистичної лексикографії – була започаткована у 1963 р. Засновником цієї школи по праву вважається доктор філологічних наук, професор В.І.Перебийніс, наукові напрацювання якої були продовжені доктором філологічних наук, професором Н.Г.Іщенко, заслуженим працівником освіти України, кандидатом філологічних наук, професором Е.П.Рукіною, кандидатами філологічних наук, доцентами С.М.Назаровим і Т.Є.Шевченко та ін. Вчені цієї школи зосередили свої зусилля на дослідженні різних рівнів мовної системи, теоретичних проблем стилеметрії, виробленні методології електронного опрацювання лінгвістичних даних та теоретичних основ створення комп'ютерних навчальних систем (електронних підручників та словників), вивченні особливостей параметризації поетичного мовлення (теорія тропів) та деяких аспектів статистичного моделювання текстів, створенні електронних тезаурусів і частотних словників, конструюванні лінгвістичних баз даних. За наслідками дослідницької роботи представників цієї наукової школи було видано 20 монографій, 10 звичайних та частотних словників, 5 навчальних посібників та понад 100 статей.

Творення наукових шкіл у КДПІІМ тривало й надалі – особливо плідним у цьому відношенні виявився початок 70-х рр. XX ст., коли в інституті було започатковано п'ять наукових шкіл. На 1970 р. припадає становлення наукової школи з методики навчання іноземних мов, розвиток якої нині спрямовується заслуженим працівником освіти України, доктором педагогічних наук, професором С.Ю.Ніколаєвою (до цієї школи належать доктор педагогічних наук, професор О.Б.Бігич, кандидати педагогічних наук, професори Н.К.Скляренко, Г.А.Гринюк, Л.П.Смєлякова, кандидати педагогічних наук, доценти Н.Ф.Бориско і К.І.Онищенко та ін.). За весь час існування заходами представників цієї школи було опубліковано 11 підручників та чотири посібники, кілька десятків номерів спеціалізованого журналу та збірників наукових праць. Основним науковим напрямом школи є дослідження теоретичних основ навчання іншомовного спілкування у середніх та вищих навчальних закладах. У рамках цієї школи підготовлено три докторські і 42 кандидатські дисертації з педагогіки. Завдяки цьому науковому доробку стало можливим сформулювати теоретичні засади навчання іноземних мов відповідно до рекомендацій Ради Європи та вироблено стандарти підготовки вчителя іноземних мов з урахуванням міжнародного досвіду і визначено шляхи реалізації державних стандартів з іноземної мови в системі середньої та вищої освіти в Україні.

1971 р. став роком заснування наукової школи з романо-германської фразеології та фразеографії, яка дала українській науці двох докторів та 53 кандидатів філологічних наук. Адепти цієї школи – кандидати філологічних наук, професори О.П.Пророченко, В.І.Гаврись, доктор філологічних наук, професор М.В.Гамзюк та їх учні продовжують опрацювання проблем емотивності фразеологічних одиниць сучасної німецької мови та основних типів компаративних фразеологізмів німецької мови у діахронічному та синхронічному аспектах. Актуальним науковим напрямком залишається національно-культурна своєрідність фразеологічних одиниць з ономастичним компонентом. У науковому доробку школи за всі роки її існування стала публікація 250 наукових праць (у т.ч. 50 – у зарубіжних виданнях), серед яких є підручники, посібники, словники тощо.

Інша відома наукова школа університету – *лінгвостилістики у синхронії та діахронії* (з 1994 р. – лінгвостилістки та когнітивної поетики) була започаткована у 1972 р. – доктором філологічних наук, професором О.М.Мороховським, який впродовж багатьох років визначав магістральні шляхи її розвитку. З середини 1990-х рр. діяльність цієї школи спрямовується заслуженим працівником освіти України, доктором філологічних наук, професором О.П.Воробйовою. Представники цієї школи зосередили свої зусилля на дослідженні таких наукових напрямів, як діахронічна стилістика англійської мови у жанровому аспекті, обґрунтували теорію словесних поетичних образів американської поезії, розробили її інтегровану когнітивну модель, апробували новий підхід до розгляду текстових концептів у ракурсі семантики художнього твору, встановили механізми виникнення текстових аномалій англомовних художніх текстів постмодерну, розробили теорію раціональної семантики та когнітивної поетики англомовного художнього тексту.

Крім того, вченими цієї школи було визначено систему концептів-міфологем та концептуальних метафор британської міфологічної концептуальної картини світу на матеріалі епічних творів давньоанглійського періоду та творів британських письменників жанру *фентезі* XX ст. і розроблено методику виявлення та інтерпретації гендерно маркованих одиниць як показників когнітивного, комунікаційного та емотивного стилів англомовних авторів. До найбільших досягнень цієї школи треба віднести становлення нового наукового напрямку (наукової школи) – структурної поетики та наратології в галузі романських мов (її чільним представником є доктор філологічних наук, професор О.М.Кагановська).

Праці провідних науковців цієї школи дістали широке визнання в Україні й поза її межами, про що свідчать як численні цитування їх праць у публікаціях зарубіжних вчених, так і їх запрошення читати лекції в інших університетах України і зарубіжних країн (зокрема, професор О.П.Воробйова була запрошена для читання лекцій з когнітивної поетики до університетів України, Австрії та США). Представники цієї школи брали участь у роботі міжнародних наукових асоціацій з художньої семантики, когнітивної поетики і лінгвістики, українського товариства дослідників англійської мови та інших товариств.

Того ж року була заснована наукова школа фонології, комунікативної фонетики, фоностилістики, риторики мовленнєвої комунікації, біля витоків якої стояла заслужений працівник освіти України, почесний доктор КНЛУ, професор М.П.Дворжецька. За час діяльності цієї наукової школи підготовлено двох докторів та 28 кандидатів філологічних наук у галузі експериментально-фонетичних досліджень, які зараз працюють на різних мовних кафедрах кількох факультетів КНЛУ (серед них доктор філологічних наук, професор О.І.Стеріополо). Спільними зусиллями представників цієї школи опрацьовано інвентар вільного фонемного варіювання в британській та американській вимовній нормі, встановлено територіальну варіантність голосних і приголосних сучасної німецької мови та соціофонетичну варіантність голосних французької мови. Обґрунтовано функціонально-рівневий підхід до розгляду системи фонетичних засобів актуалізації змісту в емоційному мовленні, стратифіковано інваріантні моделі та варіанти просодичного оформлення комунікативно-прагматичних типів висловлювань у різних фоностилях мовлення та динаміки тексту. Ці та інші результати досліджень упроваджуються в навчальний процес у вигляді методичних посібників та рекомендацій, збірників вправ; наукові статті використовуються в науково-дослідній роботі студентів, магістрантів, аспірантів. За весь час існування школи її представниками опубліковано 1867 праць, з них 253 в зарубіжних виданнях.

Наукова школа контрастивної семантики та типології – була заснована у 1992 р., а її фундатором став заслужений працівник освіти України, доктор філологічних наук, професор М.П.Кочерган за діяльної співучасті докторів філологічних наук, професорів О.О.Тараненка, Р.В.Болдирєва, О.А.Стишова, кандидата філологічних наук, професора В.О. Винника. Під їх керівництвом було підготовлено три доктори і 15 кандидатів наук, наукові інтереси яких зосереджувалися в сфері контрастивної семантики слов'янських, германських

романських мов. Крім того представниками цієї школи досліджувалися деякі аспекти етнолінгвістики, соціолінгвістики і лінгвістики тесту в зіставному вимірі. Їх зусиллями здійснено цілісний зіставно-типологічний аналіз слов'янської обрядової концептосфери у формальному та семантичному відношеннях, з'ясовано закономірності її структурного й семіотичного моделювання в синхронії та діахронії, досліджено лінгвопоетичний і наративний коди інтимізації в українській і російській літературі другої половини XIX – першої половини XX ст., встановлено їх типологію, дано типологічний опис семантичних і номінативних структур українсько-російських міжмовних омонімів та проаналізовано конотативну семантику ідеологічно забарвлених номінативних одиниць у засобах масової інформації 90-х рр. XX ст. Науковий доробок представників цієї наукової школи складає 215 праць, у т.ч. п'ять монографій, два підручники, три посібники та один словник.

З названими науковими лінгвістичними школами тісно пов'язана і школа перекладознавства фундатором якої був заслужений працівник освіти України, кандидат філологічних наук, професор І.В.Корунець. Школа зародилася в межах кафедри історії і граматики англійської мови, де ще в 1970 р. вперше в Україні І.В.Корунець розробив навчальну програму з теорії і практики перекладу іноземних мов, схвалену Міністерством освіти для вищих навчальних закладів України, підготував ряд підручників і посібників. Пізніше він очолював створену ним кафедру теорії і практики перекладу, керував підготовкою дисертантів з перекладознавства, підготувавши 15 кандидатів наук, які досліджували засоби перекладу лексико-фразеологічних одиниць, синтактичних структур та художньо-стилістичних особливостей англомовних і українських авторів як прозових, так і поетичних творів (всього за час своєї науково-педагогічної діяльності І.В. Корунець підготував 22 кандидати філологічних наук).

Наукова школа зарубіжного та порівняльного літературознавства почала формуватися у 1996 р., біля її витоків стояв доктор філологічних наук, професор С.М.Пригодій; нині цю школу уособлюють доктори філологічних наук, професори В.І.Фесенко, Н.О.Висоцька, Т.В.Бовсунівська. Їх зусиллями було розроблено курс історії зарубіжної літератури XX ст., досліджено особливості перебігу світового літературного процесу на межі XX-XXI ст., визначено основні філософсько-художні орієнтири XX ст. як літературної доби. За десять років існування цієї школи було підготовлено дев'ять докторів та кандидатів наук, опубліковано 10 посібників для вищої школи, чотири підручники для середньої школи, три монографії, 52 статті (з них 19 – за кордоном).

Плідна діяльність представників усіх мовознавчих та літературознавчих наукових шкіл стала запорукою успішної роботи спеціалізованих вчених рад університету: Д 26.054.01 зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання: германські та романські мови; Д 26.054.02 зі спеціальностей 10.02.04 – германські мови, 10.02.05 – романські мови, 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство; К 26.054.03 зі спеціальностей 10.01.04 – література зарубіжних країн, 10.01.05 – порівняльне літературознавство. Разом з кафедрами університету вони повсякчасно здійснюють різнобічну роботу з атестації науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Лише протягом 2006 р. на цих спецрадах було захищено 37 дисертацій з актуальних проблем сучасної лінгвістики, методики викладання іноземних мов та літератури зарубіжних країн відповідно до тематики держбюджетних та колективних науково-дослідних тем нашого університету та інших вищих навчальних закладів України.

У 1980 р. в інституті сформувалася наукова школа – *традиції виховання у світовій народній педагогіці*, засновником якої виступив академік АПН України, заслужений працівник освіти України, доктор педагогічних наук, професор М.Б.Євтух. Представниками цієї школи досліджено теоретико-методологічні основи формування національної самосвідомості, естетичні смаки учнів, розвиток мовної освіти у Великій Британії, морально-етичне виховання в американській школі, основні напрями гуманізації педагогічного процесу та ін. У рамках цієї школи триває становлення ще одного наукового напряму – порівняльних педагогічних досліджень у різних лінгводидактичних системах (фундатор – доктор педагогічних наук, професор Т.І.Левченко).

А через п'ять років розпочалося формування наукової школи психосемантики особистісної та соціокультурної свідомості (засновник – завідувач кафедри психології, член-кореспондент АПН України, доктор психологічних наук, професор О.Ф.Бондаренко), в рамках якої було розроблено концептуальні основі ціннісно-поняттєвої структури східнослов'янської міфологічної та релігійно-духовної традицій, досліджено форми репрезентації в свідомості психолога основних психотерапевтичних парадигм, створено семантичний диференціал для дослідження професійної парадигмальної рефлексії психологів-практиків, факторну структуру психотерапевтичного висловлювання, яка дозволила окреслити загальну логіку побудови психотерапевтичного тексту, та з'ясовано загальні характеристики ефективності терапевтичного повідомлення. За весь час існування школи було підготовлено трьох кандидатів психологічних

наук, опубліковано понад 100 наукових праць, з них шість монографій, один підручник, п'ять навчальних посібників.

Ще одна наукова школа нашого університету почала формуватися після створення кафедри історії України (1991 р.). Наявність у складі цієї структурної одиниці кваліфікованих науковців дала можливість розгорнути дослідження низки актуальних проблем історії України, а також всесвітньої історії. Плідна діяльність вихованців кафедри, яка ґрунтується на спільних методологічних та концептуальних засадах, традиціях державницької школи української історіографії дає підстави стверджувати, що на кафедрі сформувалась наукова школа під керівництвом доктора історичних наук, професора Ю.І.Терещенка. У її творчому доробку кілька монографій, підручників та посібників, десятки статей, які є вагомим внеском в історичну науку.

У рамках цієї школи досліджується низка наукових проблем, об'єднаних у певні напрямки. Найважливішим є дослідження проблем українського національного руху новітньої доби, яке поєднується з вивченням українського консерватизму як суспільно-політичного і духовного явища. Результати досліджень цієї проблематики публікуються в періодичному науковому збірнику «Український консерватизм і гетьманський рух: історія, ідеологія, політика»; проведено кілька наукових конференцій, читань, захищено ряд кандидатських дисертацій. Важливим аспектом діяльності школи Ю.І.Терещенка є вивчення українського історичного процесу в європейському контексті та опублікування ним монографії «Україна і європейський світ: нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст.». Серед інших наукових напрямків цієї школи – етнічні процеси на українських землях (розробляється докторами історичних наук, професорами В.М.Курилом і В.М.Васильчуком), історія української політичної еміграції першої половини XX ст. (доктор історичних наук, професор І.В.Срібняк).

Вчені наукової школи Ю.І.Терещенка активно співпрацюють з польськими науковими і навчальними закладами, у т.ч. з Інститутом славістики Польської академії наук, Університетом Миколая Коперника (Торунь). Результатом співпраці стало проведення спільних міжнародних конференцій, публікація низки серійних наукових видань – Ucrainica-Polonica (відповідальний редактор Ю.І.Терещенко), «Над Дніпром і Віслою» (співредактор І.В.Срібняк). Творчий доробок та організаційні здобутки науковців цієї школи дають підстави сподіватись плідної праці і в майбутньому, зокрема в царині сходознавства, і одним з перших кроків у цьому напрямку можна вважати започаткування у 2006 р. міждисциплінарного сходознавчого збірника наукових праць «Українська орієнталістика».

Нині Київський національний лінгвістичний університет належить до найпрестижніших вищих навчальних закладів України. Він залишається єдиним, унікальним у своєму роді університетом країни, який спеціалізується на підготовці фахівців іноземних мов, вчителів, психологів та перекладачів, а також економістів і юристів зі знанням двох іноземних мов. КНЛУ сьогодні – провідний навчальний, науковий та науково-методичний центр з підготовки фахівців вищої кваліфікації з іноземної філології, методики викладання іноземних мов, педагогіки, педагогічної та консультативної психології, перекладознавства, літературознавства тощо як для України, так і для країн СНД, Європи, Азії, Африки та Латинської Америки. Лінгвістичний університет здійснює підготовку фахівців із 7 спеціальностей на денній, заочній, вечірній та екстернатній формах навчання.

В його структурі два інститути та 10 факультетів – Економіко-правовий інститут (директор – кандидат філософських наук, професор О.Г.Шутов), Інститут східних мов (директор – доктор історичних наук, професор І.В.Срібняк), англійської мови (декан – кандидат філологічних наук, доцент І.П.Мойсеєнко), німецької мови (декан – доктор філологічних наук, професор М.В.Гамзюк), французької мови (декан– кандидат філологічних наук, доцент В.І.Мельник), іспанської мови (декан – кандидат педагогічних наук, доцент А.М.Чернуха), перекладачів (декан – кандидат філологічних наук, доцент В.І.Крепель), факультет слов'янських мов (декан – кандидат педагогічних наук, доцент М.В. Жиленко), підготовчий факультет для іноземних громадян (декан – кандидат філологічних наук, доцент А.М.Погребняк), факультет післядипломної освіти та відділення екстернату (декан і завідувач – кандидат філологічних наук, доцент С.Д.Клименченко) заочного та вечірнього навчання (декан – кандидат філологічних наук, доцент С.П.Фатєєв), факультет довузівської підготовки (старший викладач В.М.Ліпатов). Крім того, в університеті успішно діють Центр інтенсивного навчання (директор – кандидат філологічних наук, доцент Т.О.Петрова), телецентр, студія звукозапису, лабораторії інформаційних технологій та комп'ютерного навчання і прикладної лінгвістики, видавництво «Ленвіт».

У 2007 р. за багаторівневою системою – бакалавр, спеціаліст, магістр – в університеті навчалося майже 7000 студентів (у т.ч. близько 300 – іноземні громадяни), з якими працювало 680 викладачів (у т.ч. 59 докторів наук, професорів і 368 кандидатів наук, доцентів). Навчальний процес в університеті забезпечують 37 кафедр. 12 викладачів є академіками і членами-кореспондентами галузевих академій України. 15 викладачам присвоєні почесні звання

«Заслужений працівник народної освіти України» та «Заслужений діяч науки і техніки України», двоє відзначені Державними преміями – СРСР і України.

Вперше в Україні університет запровадив і успішно здійснює підготовку фахівців з шести східних мов: китайської, японської, корейської, турецької, арабської, перської та гінді. Також вперше в Україні в Економіко-правовому інституті університету розпочато підготовку менеджерів-економістів та юристів зі знанням двох іноземних мов. З 2002 р. триває підготовка перекладачів з новогрецької мови та спеціалістів з прикладної (комп'ютерної) лінгвістики з поглибленим знанням кількох іноземних мов. З 1 вересня 2007 р. вперше в Україні започатковано підготовку викладачів скандинавських мов: фінської, нідерландської, норвезької.

Здійснюється сучасна стратегія підготовки науково-педагогічних кадрів. Прийом до аспірантури проводиться з 19 спеціальностей, до докторантури – з 11 спеціальностей.

Незважаючи на обмежене бюджетне фінансування наукової роботи, вчені університету досягли вагомих здобутків, зокрема тільки за останні три роки ними були опубліковано 1932 статті загальним обсягом 4522 друкованих аркушів. Видано друком 114 підручників та навчальних посібників нового покоління для вищої та середньої шкіл, 15 монографій, 10 словників, 150 методичних рекомендацій. Сьогодні вчені університету виконують шість держбюджетних науково-дослідних тем. Усі теми належать до категорії фундаментальних і виконуються за конкурсним замовленням Міністерства освіти і науки України. Ведеться активна робота зі створення двомовних електронних словників з іноземних мов. Крім того, науковці університету виконують 26 колективних кафедральних науково-дослідних тем. На кафедрах та в спеціалізованих лабораторіях працює 87 наукових студентських гуртків та проблемних груп.

В університеті працює лабораторія комп'ютерної лінгвістики, яка веде новий напрям наукових робіт – створення системи електронних навчальних перекладних словників «Глоса». Добір лексики для цієї системи здійснюється на основі частотних словників; самі перекладні словники поділено за рівнями вивчення мови. Систему оснащено звуковим супроводом. «Глоса», без сумніву, стане в пригоді тим, хто вивчає іноземні мови, причому як європейські, так і країн Близького, Середнього й Далекого Сходу.

Університет видає 12 наукових фахових журналів, серед яких широко відомі в Україні та за її межами науково-методичний журнал для вчителів і викладачів «Іноземні мови», «Журнал практикуючого психолога» тощо. Також виходять періодичні видання «Актуальні філософські й культурологічні проблеми сучасності», «Теоретичні питання освіти та виховання». З 1995 р. університет видає «Вісник Київського національного лінгвістичного університету» в трьох серіях («Філологія», «Педагогіка та психологія», «Історія, економіка, філософія»).

За минулі десятиліття в лінгвістичному університеті здобули вищу освіту понад 25 тисяч висококваліфікованих фахівців з іноземних мов, які працюють у школах і вищих навчальних закладах, в органах державного управління і в сфері приватного підприємництва, перебувають на дипломатичній службі. Серед випускників – лауреати державних і міжнародних премій, народні депутати, заслужені працівники вищої школи, ректори і проректори вищих навчальних закладів, викладачі і науковці (з них понад 700 докторів і кандидатів наук), директори шкіл й вчителі, письменники, працівники засобів масової інформації, державні службовці, відомі підприємці. Понад дві тисячі іноземних громадян з 56 країн світу отримали дипломи лінгвістичного університету, десятки з них захистили дисертаційні дослідження.

Університет продовжує здійснювати широке співробітництво зі спорідненими навчальними і науковими центрами країн СНД, США, Великої Британії, Німеччини, Швейцарії, Австрії, Франції, Іспанії, Італії, Туреччини, Китаю, Японії, країн Близького Сходу, Ірану, Республіки Корея, Єгипту. Він є засновником Української філії Міжнародної асоціації викладачів англійської мови як іноземної, співзасновником Української асоціації германістів вищої школи, підтримує творчі контакти з культурно-освітніми представництвами зарубіжних країн в Україні – Британською Радою, Американським домом, Інститутом Гете, Французьким культурним центром, Японським та Корейським культурними центрами, Італійським культурним центром, який працює в стінах університету.

Тісне співробітництво в галузі педагогічних наук та української філології налагоджено між нашим університетом та Інститутом педагогіки Опольского університету, Краківською вищою педагогічною школою (Польща), Університетом у м. Ніредьхаза (Угорщина). Сотні викладачів, аспірантів, докторантів і студентів лінгвістичного університету були відряджені до зарубіжних країн для стажування, читання лекцій, брали участь у міжнародних конференціях та семінарах. Понад 50 викладачів отримали наукові стипендії ДААД (Німецька академічна служба обмінів), Фонду Фулбрайта (США), Міжнародного фонду «Відродження», міністерств освіти Японії та

Китаю. За сприяння посольств Італії, Німеччини, Австрії, Швейцарії, Франції, Японії, Республіки Корея та Ірану в лінгвістичному університеті започатковано роботу культурних центрів цих країн, де українські студенти знайомляться з культурою, історією, звичаями та традиціями, сучасним економічним і політичним життям зарубіжних країн.

На сьогодні Київський національний лінгвістичний університет має сучасну навчально-матеріальну базу: три навчальні корпуси, обладнані сучасними технічними засобами, повністю комп'ютеризовану бібліотеку з фондом літератури понад один мільйон примірників, 8 читальних залів та два абонементи в навчальних корпусах і гуртожитках, видавничий центр, сучасний спортивний комплекс, чотири гуртожитки, студентську їдальню, чотири кафетерії. Триває модернізація матеріально-технічної бази університету, яка нині нараховує майже 400 комп'ютерів, 11 мультимедійних комп'ютеризованих класів на 169 робочих місць. До мережі Інтернет підключено 7 навчальних аудиторій, бібліотеку та дев'ять інших підрозділів. Створено єдину інформаційну мережу університету, яка сполучає 140 комп'ютерів. У бібліотеці університету функціонує автоматизована інформаційна мережа, яка об'єднує всі основні відділи бібліотеки; сформовано загальний електронний каталог університету (понад 43,5 тис. найменувань). Створено мультимедіатеку, яка нараховує 80 мультимедійних навчальних програм, та фонд аудіоматеріалів в електронному вигляді в кількості понад 3000 примірників.

У студентському клубі університету працюють різноманітні творчі студії: театральна, вокальна, хореографічна, хорова, фольклорна та об'єднана студія клубів «Веселих і кмітливих», до якої входять усі факультетські та інститутські команди університету. Актовий зал університету на 700 місць обладнано сучасною аудіо-, відео- та світлотехнікою. Найулюбленішими університетськими святами за традицією є «Дебют першокурсника», дні факультетів та інститутів, конкурс «Красуня університету», «Свято останнього дзвоника» тощо.

***

За 60 років свого існування наш університет зробив великий внесок у розвиток викладання іноземних мов в Україні, проте заслужене визнання та високий авторитет провідний вищий лінгвістичний навчальний заклад України здобув у середині 1990-х рр., коли педагогічний інститут іноземних мов набув статусу університету, який став відомим не лише в нашій державі, а й далеко за її межами. Київський національний лінгвістичний університет є нині найсучаснішим навчальним закладом високого рівня, який спроможний дати людині ідеальну філологічну та спеціальну освіту.

Наш університет – це сплав творчості і новаторства, це поєднання найпередовіших педагогічних методик з найновішими науковими дослідженнями, це дух гуманізму, освіченості і культури. Він гідно виконував і виконуватиме своє найголовніше суспільно-цивілізаційне призначення, готуючи в своїх стінах високоосвічених і висококультурних людей.

& & &